

YUNUS EMRE ÜZERİNE BİR DERS DENEMESİ

YUNUS EMRE

ÜZERİNE BİR DERS DENEMESİ

EMİN KEŞMER

ÖNSÖZ:

Geçen yıl (2010-2011) Hukuk Fakültesinden çalışan, iddialı, dersleri sıkı takip eden bir öğrencim şöyle bir söz söyledi: (Mealen) ”Hocam, nedir sizdeki bu Yunus Emre tutkusu? Ben bir yıl ‘Edebiyat’ okuduktan sonra geldim buraya, zaten söyleye söyleye iyice illallah dedirtmişlerdi, bir de siz çıkardınız karşımıza!”

Sanırım itirazı daha çok şuna idi: Ben Yunus Emre diye dayatarak biraz da ‘dinsel içerikli’ bir mesaj mı vermeye çalışıyordum? Yani her iyiliği, her gelişmeyi, olgunlaşmayı, insanlaşmayı, ahlakı, hukuku, barışı, cömertliği, dayanışmayı ve sevme yüceliğini, estetiği... getirip dinsel his zenginliklerine filan mı bağlamaya çalışıyordum? Öğrenci bunu vurguluyordu veya kırık dökük cümlelerle ifade ediyordu.

Çünkü, Yunus Emre deyince ilk olarak ‘din adamı, cennetlik zat, dini bütün bir derviş, hak yolunayürüyen ve o yolu yegane gidilecek yol olarak öneren bir softa, bir cemaat-tarikat adamı, ünlü birmürşit...’ gibi bir portre akla geliyordu anlaşılan. Oysa Yunus Emre’yi zihinlere böyle kazımak en başta ona haksızlık idi. Çünkü o ‘kamu âlemi’(bütün dünyayı) öncelikle ‘İslam’ olmaya değil, ‘insan’ olmaya çağırmış bir ‘gönül adamı, sevgi yoldaşı, can arkadaşı, dost ve kardeş yürek’ idi. Ama bunu nasıl anlatmalı idi sevgili öğrencilere?

Hayır, derdim meramım o senin dediğin değil; başka bir dilden, sanatın sanatçının edebî ve ebedî dilinden, evrensel bir dilden bahsediyorum, demeyi ve bunu duyumsatmayı nasıl becerebilmeliydim?

İşte tam da zor olan buydu! Belli ki bu zoru da ben başaramamıştım ve haklı olarak da öğrencim bana sitemde bulunuyordu; adeta ‘Siz de mi hocam?’ diyordu. O kadar çok ‘kafamızı ütülerdi ki...’ artık tahammülümüz kalmadı, demek istiyordu.

Böyle bir serzenişe karşı normal olarak hoca: ‘Sus ve otur yerine kardeşim, beğenmiyorsan çıkıp gidersin, yok eğer dersi dinlemek benim çıkarımdır diyorsan, ders bu; not alır, sınavda da gereğini istiyorsan yerine getirirsin!’ der ve dersine de devam eder. Ben asla böyle bir ifadeyi en aykırı öğrencime bile reva görmem, söylediklerini de kulak ardı edemem. Bana göre haklıydı öğrencim, ben de olsam benzer bir tepkiyi gösterebilirdim.

Oysa Yunus Emre yaşarken -ki doğumu 1225’ler diye tahmin edilir- daha 1299-1300 yılında kurulacak Osmanlı Beyliği bile ortalarda yoktu. Yunus Emre adı çağları aşmış geldi günümüze. Hem de öyle yazıyla çiziyile de değil, dilden dile, kulaktan kulağa ‘sözlü gelenek’te. Yunus’u bugüne taşıyan ‘din adamlığı’ mıydı? Öyle olsa o zamandan bu yana yaşamış nice ‘derin’ hocaların, imamların çoğu çoktan unutulup gitmezlerdi herhalde! Yunus’u yaşatan onun sanatçı kimliği, Anadolu’dan dünyaya aşklar güzellikler cömertlikler yayan yaman duyarlılığı, gizemli büyüdü dili idi kuşkusuz. Bunu nasıl anlatmalı idik?

Bu deneme bu manada bir adım oluşturabilirse ne kadar mutlu olacağım. Bu küçük

emekle Yunus'u, dar kalıplardan; ötekileştirici, yargılayıcı, suçlayıcı, kırıcı ifadelerden, değerlendirmelerden; bilge bir tecessüsle anlamaya çalışıcı değil de alkış veya kargış mealinde meydana gelen ak-kara, iyi-kötü söyleminin karanlık dilinden; cennet cehennem ikileminden... birlik-dirlik-dayanışma, sevgi-benimseme-değerli bulma ikliminden değil de, bu manadan çok çok uzak yol ayrımlarından, toplumsal yarılma kurgulamalarından, söylemlerinden kurtarabilir miydik acaba?

YUNUS EMRE'NİN FELSEFESİ NEDİR, NEYE DAYANMAKTADIR? KONUyla İLGİLİ KAVRAMLARIN ANLAMLARI:

Tasavvuf: Tanrı'nın niteliğini ve evrenin oluşumunu varlık birliği anlayışıyla açıklayan dinî ve felsefi akım.

Sufi (Mutasavvıf): Tasavvuf inançlarını benimseyerek kendini Tanrı'ya adanmış kimse, İslam gizemcisi, sufi.

Derviş: Bir tarikata girmiş, onun yasa ve törelerine bağlı kimse. 2. mec. Yoksulluğu, çilekeşliği benimsemiş kimse. 3. mec. Alçak gönüllü ve her şeyi hoş gören kimse.

Tarikat: Aynı dinin içinde birtakım yorum ve uygulama farklılıklarına dayanan, bazı ilkelerde birbirinden ayrılan Tanrı'ya ulaşma ve onu tanıma yollarından her biri: Mevlevi tarikatı. Bektaşî tarikatı.

Mürşit: Doğru yolu gösteren, kılavuz. 2. Müritlerine tasavvufu öğreten, sırları ve gerçekleri gösteren tarikat şeyhi.

Mürid: Tarikata girmiş olan, mürşidin veya şeyhin talebesi.

İrşat: Doğru yolu gösterme, uyarma.

Vahdet: Bir olma, tek olma, birlik, teklik.

Masiva: Dünya ile alâkalı şeyler.

Nefs: Fıtri meyil, beden hissi istekleri.

Fenafillah: Allah'ın varlığı içinde yok olma. Kendinde o'nu bulup hissetme, bütünleşme. 2. Bekabillah: Tanrıda baki (sonsuz) olma da aynı manadadır.

Miskin: Gönül adamı. Hoş görülemeyecek durumlar karşısında tepki göstermeyen (kimse). Rind, rindce yaşayan.

TASAVVUF (VAHDET-İ VÜCUT) FELSEFESİ

VAHDET-İ VÜCUT: Varlığın birliği manasına gelir. Yani Tanrı ve evren ayrı varlıklar değil, tek varlıktır. Görünen, duyularımızla algıladığımız kainat, dünya esasen Tanrının bir yansıması, zahiri görüntüsüdür. Esasen ondan başka bir şey değildir. Her var görünenin özünde, aslında o (Tanrı) vardır.

O zaman bu dünyadaki kötü, çirkin, yanlış, eksik, süfli, pis olanı nasıl açıklayacağız? Der ki tasavvuf ehli, 'her şey zıddıyla kaimdir'. Öyleyse aydınlık ancak karanlık ile mümkündür, ak kara ile, uzun kısa ile, güzel çirkin ile. Biri olmadan öbürü de mümkün değildir. Bu zıtlık içinde Tanrısal olan sonsuz güzelliştir, olgunluktur, cömertliktir, sevgidir, aşktır, merhamettir, eşitliktir, adalettir, hissetmek, anlamak ve bağışlamaktır... Öyleyse insan'adüşen de 'Tanrısal' olanı, uhrevi olanı geliştirip benliğinde var etmek; dünyevi olanı (öfke, kin, nefret, kazanç, haset... gibi

çirkin, bencil... manadaki nefsin kör duygularını) yenip yok etmektir ve böylece de Allah'da var olup, bütünleşip O'na karışıp o bütün içinde kaybolma (fenafillah) veya O'nda sonsuz ve ebedî olmadır (bekabillah). Bu da Enel-Hak mertebesidir.

Yani tasavvuf felsefesi esasen kendisini arındırmak (terk-i masiva etmek), Tanrısal olanı benliğinde oluşturarak, geliştirerek ve tabi esasen kendisini tanıyarak öz'üne dönmek, öz'üyle bütünleşmek ve böylelikle ulaştığı mertebeye de ben O'yum (Enel-Hak) diyebilmektir. Yani bu şekilde de "Fenafillah"a (yahut aynı anlamdaki "Bekabillah"a) vasıl olmaktır.

Bu mertebeler Allahın varlığında yok olma, o varlıkta bakî (sonsuz) olmadır. O zaman "Ben O'yum (Enel-Hak)deme mertebesine ulaşılmış, erilmiş demek olur bu. Vuslat budur. O vuslata ulaşan kişiye de Eren veya Ermişdenilir.

Bu sebeple, cennet cehennem düşünmeden ve talep dahi etmeden, Fenafillah mertebesini dileyerek Yunus Emre der ki:

Cennet cennet dedikleri
Birkaç köşkle birkaç huri
İsteyene ver onları
Bana seni gerek seni

(Bu dörtlük 16.12.2012 tarihli Evrensel Gazetesinin haberine göre Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunun onadığı ders kitabında SANSÜR edilmiştir. Yunus Emre'ye 750 yıl sonra Cumhuriyet hükümetince sansür uygulandı. Uygulanmasa şaşardım doğrusu. Vay benim kel başım! Bize de bu yakışırdı, bravo doğrusu!)

Bu sebeple tasavvuf felsefesinde, bu dünya bencilliğinden kurtulup öbür dünya bencilliğine düşme gibi bir çıkar duygusuna yer yoktur. 'Öbür dünya' diye bir şey de yoktur. Çünkü 'varlığın birliği' demek, bilinen ve tasavvur edilenin tamamı bir ve tek (o da Allah'ın kendisi) demektir zaten.

Yine bu sebeple Yunus şöyle de der:

Dervişlik baştır, tacda değildir
Kızılık oddadır, sacda değildir
Eğer bir insanın kalbin kırarsan
Hakka eylediğin secde değildir Od:Ateş.

Kabul et Yunus'un ergen sözünü
Tezcek gelir başa geçte değildir
Ararsan Tanrıyı kendinde ara
Kudüs'te, Mekke'de, Hac'da değildir

Yine Yunus bu tekliği, birliği, aynı olma, bir olma halini şöyle ifade eder. Çünkü O göklerde, uzaklarda değil buradadır, bizdedir, O insanda aranmalıdır, Kudüs'te Mekke'de değil:

Çok aradım özledim
Yeri göğü aradım
Çok aradım bulmadım
Buldum insan içinde...

Bu tılsımı bağlayan tılsım:Büyü.
Türlü dilde söyleyen
Yere göğe sığmayan
Sıgmış bir can içinde

İşte hiçbir yerde bulunamayan sadece insan'ın içinde, özünde bulunabilir Yunus'a göre. Bu sebeple coşar Yunus:

Canlar canını buldum
Bu canım yağma olsun
Kâr ve ziyandan geçtim
Dükkanım yağma olsun

İkilikten usandım
Birlik hanına kandım
Derdin şarabın içtim
Dermanım yağma olsun

Yunus ne hoş demişsin
Bal u şeker yemişsin
Ballar balını buldum
Kovanım yağma olsun

Coşkusu dinmez Yunus'un. Pişmek, aşmak, yanıp olgunlaşmak ve taşmaktan bahseder büyük bir ermişlik amacı ve vuslat duygusuyla... Çünkü vuslata ermek daha olgun daha derin insan olmaktır ona göre. İbadetin amacı da zaten budur, bu olmalıdır.

Kuru idik yaş olduk
Ayak idik baş olduk
Kanatlandık kuş olduk
Uçtuk elhamdülillah

Beri gel barışalım
Yad isen bilişelim yad: Yabancı.
Atımız eyerlendi
Eştik elhamdülillah

Dirildik pınar olduk
Irıldık ırmak olduk
Artık denize daldık
Taştık elhamdülillah

Taptuk'un tapusunda
Kul olduk kapısında
Yunus miskin çığ idik Miskin: Alçak gönüllü.
Piştik elhamdülillah

Bütün kinlerin, nefretlerin, küçük kaygıların ötesine bakar Yunus ve orada 'yaratılanı sever yaratandan ötürü'! Orada bütün insanlığı birliğe dirliğe çağırır. Ve Yunus daha on üçüncü yüzyılda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin düşünsel temelini atar. Oysa o bildirge İkinci Dünya Savaşının sonunu bekleyecektir "büyük insanlık" için. Yunus din, dil, ırk, mezhep, sınıf farkı gözetmeksizin bütün insanlığı kucaklar. Sözü, çağrısı, sevgisi herkesedir, bütün dünyaya, yaratılmışadır. O aşkın narında (ateşinde) bu arınma, insan olma amacıyla yanıp pişmiştir asıl.

Adımız miskindir bizim
Düşmanımız kin'dir bizim
Biz kimseye kin duymayız
Kamu âlem birdir bize Kamu âlem: bütün dünya, insanlık.

Gelin tanış olalım
İşi kolay kılalım
Sevelim sevilelim
Dünya kimseye kalmaz

Yunus'a göre en büyük kötülük 'kalp kırmak', 'gönül yıkmak'tır; hırsla öfkeye kapılmaktır. Bütün bunların temelinde nefis duygusu, sahip olma ihtirası vardır; egoizm vardır. Bunlardan kurtulmadıkça insan arınamaz, insan olamaz:

Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil Yumak: Yıkayıp temizlemek.

Ak sakallı bir koca
Hiç bilmez ki hal nice
Emek vermesin Hacc'a
Kim gönül yıkar ise

Sen sana ne sanırsan

Ayruğa da onu san Ayruk: Yad, yabancı, öteki, ayrık olan.
Dört kitabın manası
Budur eğer var ise

Az söz erin yüküdür
Çok söz hayvan yüküdür
Bilene bu söz yeter
Sende Güher var ise Güher: Cevher.

Dört kitap nedir? Dört kitabın ortak manası “herkesi kendin gibi bilmek” miymiş;
empati kurmak mıymiş?
Demek ki bu kadar dolaysız ve yalın bir fikirdir bütün kutsal kitapların özü, öyle mi?
Yunus öyle iddialı bir söz söyler ki: Bin kere Hacca gitmekten bir kalp kazanmak
daha evlâdır. Yunus’un felsefesinin özü herhalde tam da buradadır; bu, bütün
ezberleri altüst edecek sözdür bir bakıma:

Sen elif dersin hoca
İstersen bin var Hacc’a
Hepisinden iyice
Bir gönüle girmektir

Yunus’un felsefesi, insanlık anlayışı budur. Yunus’un dini aşk dinidir; ayırt
etmeksizin sevmek, anlamak, hürmet etmek dinidir. İnsanda (yani bütün varlıkta)
O’nu görmek, O’nu bulmaktır. O herkesi yaratandır, fark varsa o koymuştur, onun
bilgisiyledir.

Ey aşıklar ey aşıklar
Aşk mezhebi dindir bana
Bugün gördüm dost yüzünü
Kamu yas düğündür bana Kamu:Bütün.

Aşkından yanar yüreğim
Yandıgım bana hoş gelir

Söyler isem sözüm savaş
Söylemezsem ciğerim baş
Bu dünya dopdolu kalleş
Her birinden bir taş gelir

Hakkı gerçek sevenlere
Cümle âlem kardaş gelir
Yunus pervasızdır, dünyaya boş vermiştir ya bu dünya varsıllığını umursamamak
manasınadır. Öyle insanlara sırtını dönerek, kendi kaderine özgülenerek, önüne
bakarak, bencilce bir yola koyularak uzaklaşmak, yabancılaşmak değildir onunki!
Dünyaya dair birçok meselesi sorgulaması vardır tabi, çünkü dünyadaki haksızlıklar,

adaletsizlikler, eşitsizlikler, Yunus'un meselesidir, derdidir tabi:

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dünü günü Dün ü gün: Gece gündüz.
Bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni

Eğer beni öldüreler
Külüm göğe savurular
Toprağım anda çağıra Anda: O anda.
Bana seni gerek seni

Ona göre aşk gönülleri yumuşatır, yıkar, arındırır. Arınmamışın dili kırıcıdır, hakir görücüdür, inciticidir, kibirlidir, ötekileştiricidir, ayrımcıdır, kindardır:

İşitin ey yarenler
Aşk bir güneşe benzer
Aşkı olmayan gönül
Bir kara taşa benzer

Taş yürekte ne biter
Dilinde ağı tüter Ağı:Zehir.
Nice yumuşak söylese
Sözü savaşa benzer

Dünya ile çok ama çok ilgilidir o, ama sahip olmak için değil, insanca, barış içinde yaşamak için mutlaka:

Ey dünya benimdir diyen
Dünya senin değildir ey...
Benim deme yalan dersin
Dünya senin değildir ey...

Sana olacağın derim
Yedir içir elde varın
Tut ki bugün tut ki yarın
Dünya senin değildir ey...

Yüce saraylar düzeyen Düzeyen: Donatan.
İçini mamur bezeyen Mamur: Bayındır, bakımlı.
Haktan artığın gözleyen
Dünya senin değildir ey...

Yunus bir dava için gelmiştir ama o kişisel bir dava değildir, onun davası bütün dünyadaki sanatçıların ortak davasıdır: İnsanca coşkular içinde herkesle birlik olup yürüyen bir fazilet yolcusudur o:

Ben gelmedim dava için
Benim davam sevi için Sevi: Aşk.
Gönüller dost evi için
Gönüller yapmaya geldim...

Benim bunda kararım yok Bunda: Burada, bu dünyada.
Ben bundan gitmeye geldim
Bezirganım metaim çok
Alana satmaya geldim...

Böyle der ya, onun metayı mal mülk değil sadece sözdür, o sözün içinde erimiş sevgidir, insancalıktır, aşktır, dostluktur. O söz ki nelere kadir değerlidir; zehiri (ağrıyı) yağa bala çevirecek kadar hem de:

Söz ola kese savaşı
Söz ola kestire başı
Söz ola ağulu aşı
Yağ ile bal ede bir söz!

Onun birçok kaygısı vardır... Dosta gitme derdindedir daim. Dost dediği cümle varlıkta, insanda gördüğü evrensel ruhtur yani O'dur. İşte o ruha, O'na varamamaktır esas bedbahtlık Yunus'a göre! O'na varmak, vasıl olmak (vuslat) sonsuz sevgiye, güzelliğe, olgunluğa, dürüstlüğe, erdeme nail olmaktır elbette; küçük kişisel kaygılardan kurtulmaktır. O'na ulaşamamak ise çer çöp olup yok olup gitmektir bu dünyada ki tasavvufa göre en büyük bahtsızlık budur:

Canlar feda yoluna
Bu can kaygısı değil
Sen can gereksin bana
Cihan kaygısı değil

Yudum yaremi sildim
Yarem kimdendir bildim
Bana yarın kaygısı
Yarem kaygısı değil!

Yunus daima sorgular kendisini! Sonsuz bir arayış içindedir. Asla kendini yeterli görmez, eksikliğinden yanlışlığından yola çıkar. Dervişliği sorgular bir yandan:

Derviş adın edindim
Derviş donun donandım
Yola çıktım utandım
Her işim yanlış benim!
Yunus'a bu "Her işim yanlış benim!" sözünü söyleten duyguyu her dem tartıp kulağımıza küpe yapmalı mıyız dersiniz?

Ben dervişim diyenler
Hiç haram yemeyenler
Haramın yenmediği
Ele geçmeyinceymiş

Böyle de der, eleştirir görünüşte derviş olanları, özünde sahte olanları. O yanlışın karşısındadır. Ancak gene yetinmez ve tartışmayı sürdürür:

Dervişlik der ki bana
Sen derviş olamazsın
Gel ne diyeyim sana
Sen derviş olamazsın

Derviş bağı baş gerek Baş: Yara.
Gözü dolu yaş gerek
Koyundan yavaş gerek
Sen derviş olamazsın

Dövene elsiz gerek
Sövene dilsiz gerek
Derviş gönülsüz gerek
Sen derviş olamazsın

Dilin ile şakırsın
Çok maniler okursun
Vara yoğa kakırsın Kakımak: Kötü, olumsuz, çirkin söz söylemek.
Sen derviş olamazsın

Ne dersiniz? 'Vara yoğa kakıyan' Yunus 'derviş' olabilmiş midir acaba? 'Evet, oldum!' diyebilmiş midir? Siz ne dersiniz, ne düşünürsünüz?

SONSÖZ

Yunus Emre'yi bugüne kadar birçok düşünür, yazar çizer yorumladı. Tarihi kişilikler,

biraz böyle herkesin kendi fikrine göre şekillendirdiği biçimi alıverirler ne yazık ki. Biz de burada kendimize göre bir pencere açtık ve ona bir mana izafe ettik. Onun sözlerinden deliller bulduk ifadelerimize. Bu en doğrusudur demeye getirdik. Ama elbette tartışılacak, eleştirilebilecek bir görüştür bu da: Yunus'a haksızlık ettik mi? Kim bilir?

Ancak Yunus Emre'yi yorumlarken onun o müthiş coşkusunu, dünyanın bütün büyük şairleri, sanatçıları gibi insanlık ve barış hayalini; bütün ırkların, dinlerin, dillerin ötesinde yakalamayı umduğu birlik idealini göz ardı etmemek ve ona haksızlık yapmamak lazım geldiğini belirtmeden geçemeyeceğim. Onu bir dinin dar kapsamına sığdırmak da ona yine haksızlıktır diye düşünürüm. Ama onu şu zenginliği izafe ederek anabiliriz elbette: O bir dinden yola çıkarak bütün insanlığa o dinin barış ve kardeşlik mesajını, evrensel çağrısını iletmiştir. Bunu dünyanın hemen her coğrafyasında her büyük şair böyle başarmıştır diyebiliriz. Onlar dinler, diller, kültürler arasında birer köprü olmuşlardır, insanı insana yaklaştırmışlardır. Allah'ın hoşuna gelecek bir kelâmı fısıldamışlardır bütün insanlığa. Dinlerin özündeki sevgi, insanlık, eşitlik, adalet, hak hukuk, kardeşlik ve dayanışma duygusunu öne çıkararak ayrışmanın değil barışmanın öncüsü bayraktarı olmuşlardır.

Yine Yunus'a bırakalım sözü:

Ey dost aşkın denizine
Girem, gark olam, yürüyem
İki cihan meydan ola
Devranım sürem yürüyem

Bülbül olubanı ötem
Gönül olam ceset tutam
Başımı elime alam
Yoluna verem yürüyem!

Şimdi sormak gerekmez mi: 'Gönül olup ceset tutmak' ne manayadır? 'Başını eline alıp yürümek!' nasıl açıklanmalıdır? Bu ne anlam derinliğidir? Yunus'un dili ne sıra dışı bir dildir?

Yunus der ya Tanrının diliyle: 'Ete kemiğe büründüm... Yunus oluban göründüm...' Aslında buradaki söz 'İnsan olarak göründüm!' şeklinde de anlaşılmalı değil midir? Bu sebeple mutasavvıflar varlığın içinde en değerli olarak insan'ı görürler (Eşref-i Mahlûkat'tır insan). Çünkü O (Allah) kendini asıl olarak insan'da bulur, insan'da görür, insan'da seyreder!

Yunus işte bu gizemli, tılsımlı dilin peşindedir gerçekte:

Bir toy toylamak gerek Toy: Tören, düğün dernek.
Bir soy soylamak gerek

Bir söz söylemek gerek
Melekler bilmez ola

Bir kuş olup uçmak gerek
Bir denizi geçmek gerek
Bir şaraptan içmek gerek
İçenler ayılmaz ola

Burada Yunus'un şu berrak pınarlar, eşkin çağlayanlar gibi akan arı duru dilinden, güzel Türkçesinden söz etmeden bitirmek ne kadar garip bir zaafa işaret eder! Bu düşünölsün ki sekiz yüz yıl öncesinin yaman dilidir bunlar ve bu şiirler daha bugün söylenmişler gibi taze, yeni ve zariftir, anlamlı ve derindir. Bu ne görkemli bir dil işçiliği, ustalığıdır ki bize berrak bir gözeden kana kana su içer gibi gelmektedir! Buna dikkat çekmek gerekmez mi?

İşte Yunus pınarı budur. Öğrencilerime şu soruyu sormak isterim: Bu pınardan bir avuç su içmeden, okullarda okudum, üniversite bitirdim demek yakışık alır mı, ayıp değil midir?

Ya ne der büyük Yunus usta: 'Sırat kıldan incedir... Kılıçtan keskincedir... Varıp onun üstüne... Evler yapasım gelir...'

O insanların böyle bir sınava, böyle bir ayrıştırmaya tutulmasına bile razı gelmez! Bu ne sonsuz bir kucaklayıştır, bu ne zengin bir gönöl yüceliğidir, bu ne ince, kibar bir dildir, düşünceci! Anlamanızı dilerim.

Yunus, Nasreddin Hoca gibi, Mevlana gibi, Keloğlan gibi Anadolu'nun gülen bilge düşüncesidir, yüzüdür, resmidir! Şu maniler ona aittir dense neredeyse inanmayacak oluruz: Çünkü o erik dalında üzüm yiyen, ancak bostan sahibinin ceviz çalmakla suçladığı kişidir! Şaştınız mı? Leyleğe koduk (eşek yavrusu) doğurtandır o! Ne düşünörsünüz? Arifane bir şaka olmasın sakın? Yoksa daha basit dille: 'Yunus dalga geçiyor hayatla herhalde!' mi dersiniz?

Çıktım erik dalına
Anda yedim üzümü Anda: Orada.
Bostan ıssı kakıyıp Issı: Sahibi. Kakıyıp: Bağırıp, çağırıp, kem söz söyleyip.
Der ne yersin kozumu Koz: Ceviz.

Bir sinek bir kartalı
Salladı vurdu yere
Yalan değil gerçektir
Ben de gördüm tozunu

Balık kavağa çıkmış
Zift turşusu yemeye Zift: Katran ve diğer organik maddelerin buharlaşmasından veya damıtılmasından elde edilen.

Leylek koduk doğurmuş Koduk: Eşek yavrusu.
Anla şunun sözünü

Büyük bilgemiz Sebahattin Eyüpoğlu diyor ki onun için:
'Görürüz ki gülmesini unutmuş, asık yüzlü, çatık kaşlı bir din adamı değildir Yunus Emre. İnsanı insanlıktan çıkaran, aslında bilgisizliğin, bağınazlığın, softalığın kalkanı olan kara bir gülmezliğin, sahte bir vakarın yeri yoktur Yunus'un din adamlığında. Nasreddin Hocaların, Keloğlanların, nice Bektaşilerin yetiştiği Anadolu'nun bir büyük sanatçısı nasıl olması gerekse öyledir Yunus Emre de! Umutsuzluk değil umut, ağlamak değil gülmek ve mutluluk taşar her deyişinden. Dünya malına tapmışların, insancağından sıyrılmışların nasıl da karşısına dikilir Yunus:

Kanı ağalar sultanlar Kanı: Hani.
Adımı âdeml'atanlar
Yüz bine gücü yetenler
Dünya senin değildir hey...'

Son olarak da diyorum ki: Yunus Emre'nin 'Münacat' (Yakarış) şiirini merak edin lütfen ve de bulup okuyun. O da yetmez Türkçe çevirisini emek verip yapın veya bir şekilde bulun. O da yetmez Ruhi Su usta bu Münacat'ı besteledi ve muhteşem bir ezgiyle, fırtınalı, iç titreten ve çın çın çınlayan tok bir sesle de okudu. Onu bulup lütfen dinleyiniz. Yani demek isterim ki: Böyle küçük ama önemli ayrıntıları kaçırmayınız! Farkındalık biraz da budur herhalde: Biraz da Yunus ustadan biriktirin lütfen, kültür belleğinize!

MÜNACAT:

- 1.Yakarış. 2. ed. Divan edebiyatında Tanrı'yı öven şiir türü veya şiirin bir bölümü.
- 3-(Divan edebiyatı terimi) Tanrının affü mağfiretini niyaz yolunda yazılmış koşuk.

SON NOT:

Sevgili Arkadaşlarım,

Dilerim bu kısa 9 sayfalık -sıkıştırılırsa 4-5 sayfalık- notu cidden dikkatle okumuş olasınız. Okumazsanız canınız sağ olsun. Ama biliniz ki siz kaybedersiniz, benden söylemesi. Şu üzerinde yaşadığımız toprakların kadim kültürünün, şu üç kıtaya yayılıp büyük bir uygarlık kurmuş Osmanlı İmparatorluğunun kültür ve gelişme kodları var bu notlarda.

Ne zaman ki bu insanî kodlardan kopuş başladı ve o zaman da günbegün kütür kütür çökme sürecine girdi koca Osmanlı İmparatorluğu.

Yine dilerim bu mütevazı notlar sizin de kişilik hamurunuzda bir değer katmış olsun.

Gene Yunus'a bırakalım sözü:

Al gider benden benliği
Doldur içime senliği
Gel sen burda öldür beni burda: Burada, bu dünyada.
Varıp anda ölmeyeyim... anda: Orda, orada.

Bu dünyada "ölme"nin manasını artık biliyorsunuz sayıyorum. Bu ölme mecaz bir ifadedir. Söylemeye hacet yok, nefsini yenmek, nefsini öldürmek, bilge olmaktır.

Peki şu sözlere de bir bakasınız:

Aşkım galip geldi yüeğim harlar harlamak: Yakıp kavurmak, ateşe vermek.
Aşık olan ar-ı namusu neyler
Behey Yunus sana söyleme derler
Ya ben öleyim mi söylemeyince

Bu ne kudretli bir şiir dilidir ki daha bugün söylenmişçe derin ve yakıcıdır.
Yunus'u kim ki sıradan bir din adamı, alimi görür o Yunus'u hiç anlamamış demektir.
"Ar namus nedir ki aşk söyleyince" diyen Yunus bize Fuzuli'yi anımsatmaz mı?
Ne diyordu Fuzuli:

Fuzuli rind-i şeydadır, hermişe halka rüsvâdır hermişe: Her zaman, daima.
Sorun ki bu ne sevdadır, bu sevdadan usanmaz mı rüsvâ: Rezil olmuş, dile düşmüş.
şeyda: Çılgın, aklını yitirmiş.
Rind: Kalender, aldırışsız, dünya işlerini hoş gören.

Bu ve benzerlerini okumanız, her zaman söylediğim gibi kendinizi geliştirmeniz, kendinize yatırım yapmanızdır.
Bu tecessüsü, bu bilgeliği, bu münzevi ve mutedil (basit) yaşamayı öğreniniz. Bunlar kulağınıza küpe olsun. Bakarsınız bir gün lazım olur.
Sevgili Öğrencilerim,
Sizi yormak, bunaltmak değildi meramım.
Belki yollarımız bir daha kesişmeyecek, kim bilir. Bu yıl, bu dönem karşı karşıya olduk. Ben için çok mutlu bir rastlantıydı emin olun.
Size ansıyacağınız küçücük şeyler kalsın istedim.
Arada büyük laflar da ettiysem çizin üstünü lütfen. Coşmuşumdur demek ki o an, unutulun.
Ve yine isterim ki çevrenize bir Yunus sözü söyleyiniz hiçbir şey yapamazsanız. Bir rindin sözünü yansılaysın, ne zararınız olur? Dervişçe bir muhabbetiniz olsun, özü insanlıkla, zahidane bir güzellikle dolsun!
Fena mı?

Yüzünüz hep ve herkese güleç, kalbiniz sıcacık ve pir ü pak, sevginiz yakın
olmadıklarınıza da taşacak kadar yani birazca fazla, yolunuz daima açık olsun!

E.K.